

ГАЛАГАН С.О.

кандидат юридичних наук

ORCID ID: 0000-0003-4028-942X

УДК 343.98

DOI <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2025.2.105>

МІЖНАРОДНА ПРАВОВА ДОПОМОГА ПРИ ПРОВЕДЕННІ ПРОЦЕСУАЛЬНИХ ДІЙ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

У статті досліджено теоретико-прикладні аспекти надання міжнародної правової допомоги під час проведення процесуальних дій у кримінальному провадженні в контексті сучасних потреб правоохоронної та судової практики України. Визначено місце міжнародної правової допомоги в системі форм міжнародного співробітництва у кримінальному процесі, розкрито її правову природу, зміст і структурні елементи, а також охарактеризовано процесуальні особливості реалізації відповідних процедур на різних стадіях кримінального провадження.

На підставі узагальнення практики виконання міжнародних запитів встановлено, що найбільш поширеним видом процесуальних дій у межах міжнародної правової допомоги є допит осіб, що зумовлено відносною простотою його організації, універсальністю цієї слідчої дії та відсутністю уніфікованих механізмів проведення більш складних процесуальних дій у форматі міжнародної взаємодії. Наголошено, що виконання таких дій, як обшук, огляд, тимчасовий доступ до речей і документів, проведення експертиз або негласних слідчих (розшукових) дій, часто ускладнюється відмінностями у національних процесуальних формах, вимогах щодо судового контролю та стандартах захисту прав людини.

Автором систематизовано алгоритми оформлення, направлення й розгляду запитів про міжнародну правову допомогу, що дало змогу чітко структурувати основні етапи їх підготовки, перевірки, виконання та процесуального оформлення отриманих результатів. Обґрунтовано необхідність удосконалення кримінального процесуального законодавства України в частині регламентації процесуальних дій, здійснення яких потребує спеціального дозволу запитуваної держави, а також запропоновано внесення змін до частини другої статті 562 Кримінального процесуального кодексу України. Запропоновані зміни спрямовані на усунення наявних прогалин правового регулювання, підвищення ефективності виконання міжнародних запитів, забезпечення належного балансу між інтересами кримінального правосуддя та гарантіями прав і свобод людини, а також на вдосконалення механізмів міжнародного співробітництва в цілому.

Ключові слова: співробітництво, допомога, провадження, процес, запит, екстрадиція, законодавство, алгоритм.

Galagan S. International legal assistance in the conduct of procedural actions in criminal proceedings

The article examines the theoretical and applied aspects of providing international legal assistance during the conduct of procedural actions in criminal proceedings in the context of the contemporary needs of Ukrainian law enforcement and judicial practice. The place of international legal assistance within the system of forms of international cooperation in criminal procedure is determined, its legal nature, content, and structural elements are revealed, and the procedural features of implementing the relevant procedures at various stages of criminal proceedings are characterized.

Based on a generalization of the practice of executing international requests, it is established that the most common type of procedural action within the framework of international legal assistance is the questioning of persons, which is обусловлено the relative simplicity of its organization, the universality of this investigative action, and the absence of unified mechanisms for conducting more complex procedural actions in the format of international cooperation. It is emphasized that the performance of such actions as searches, inspections, temporary access to items and documents, expert examinations, or covert investigative (search) actions is often complicated by differences in national procedural forms, requirements for judicial control, and standards for the protection of human rights.

The author systematizes the algorithms for drafting, submitting, and reviewing requests for international legal assistance, which makes it possible to clearly structure the main stages of their preparation, verification, execution, and the procedural formalization of the results obtained. The necessity of improving the criminal procedural legislation of Ukraine regarding the regulation of procedural actions that require special authorization from the requested state is substantiated, and amendments to Part Two of Article 562 of the Criminal Procedure Code of Ukraine are proposed. The proposed changes are aimed at eliminating existing gaps in legal regulation, increasing the effectiveness of executing international requests, ensuring an appropriate balance between the interests of criminal justice and guarantees of human rights and freedoms, as well as improving the mechanisms of international cooperation as a whole.

Keywords: *cooperation, assistance, proceedings, procedure, request, extradition, legislation, algorithm.*

Постановка проблеми. В умовах глобалізації та активізації транснаціональної злочинності ефективне розслідування кримінальних правопорушень дедалі частіше потребує проведення процесуальних дій за межами юрисдикції однієї держави. У зв'язку з цим міжнародна правова допомога у кримінальному провадженні набуває особливого значення як ключовий механізм забезпечення збирання доказів, виконання окремих процесуальних дій та реалізації завдань кримінального судочинства. Водночас практика її застосування виявляє низку проблем, пов'язаних із фрагментарністю правового регулювання, різницею національних процесуальних стандартів, тривалістю та складністю процедур виконання запитів, а також недостатньою узгодженістю взаємодії між компетентними органами держав.

Особливої актуальності набувають питання забезпечення належних гарантій прав і свобод людини під час надання міжнародної правової допомоги, допустимості та доказового значення матеріалів, отриманих від іноземних органів, а також відповідності таких процесуальних дій вимогам як національного законодавства, так і міжнародних договорів.

Аналіз публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Питання надання міжнародної правової допомоги під час проведення процесуальних дій у кримінальному провадженні поступово формувалися в межах досліджень, присвячених міжнародному співробітництву, екстрадиційним процедурам та виконанню міжнародних доручень. Окремі аспекти правового регулювання та практики здійснення міжнародної правової допомоги розкривалися у працях таких учених, як О. М. Бандурка, І. В. Гловюк, О. В. Капліна, М. А. Погорецький, В. М. Трофименко, А. В. Письменний, Р. М. Коваль, В. І. Фаринник, Н. І. Кучинська, С. В. Давиденко та інші. У зазначених роботах увага приділяється загальним засадам міжнародної правової допомоги, її місцю в системі форм міжнародного співробітництва, а також процедурним вимогам до направлення і виконання запитів компетентними органами. Водночас у наукових публікаціях переважає зосередження на нормативних засадах або окремих видах міжнародної взаємодії, тоді як практичні аспекти проведення конкретних процесуальних дій у межах міжнародної правової допомоги (допитів, вручення

процесуальних документів, проведення обшуків чи тимчасового доступу до речей і документів) здебільшого аналізуються без урахування сучасних викликів правозастосування. Недостатньо уваги приділяється також алгоритмам підготовки й виконання запитів, проблемам отримання спеціальних дозволів, а також узгодженості національних процедур із вимогами іноземних правопорядків.

Виклад основного матеріалу. З моменту повномасштабного військового вторгнення Україна щоденно фіксує сотні воєнних злочинів, які мають не лише національне, а й міжнародне значення. В умовах, коли злочинці перетинають кордони, а докази можуть зберігатися на території інших держав, міжнародна правова допомога стає реальним інструментом забезпечення доказової бази та притягнення винних осіб до відповідальності, незалежно від їхнього громадянства чи місця перебування. Сьогодні міжнародне співробітництво у кримінальному провадженні для України – це справа національної безпеки. Успішне документування злочинів агресії, депортацій, катувань, розстрілів цивільного населення можливе лише завдяки ефективній координації між українськими та іноземними правоохоронними органами. У цьому процесі правова допомога при проведенні процесуальних дій, є механізмом, який забезпечує зв'язок між внутрішньою юрисдикцією та міжнародною системою правосуддя. Водночас, воєнний стан виявив низку прогалин і суперечностей у процедурі реалізації запитів про правову допомогу. Відсутність строків реагування, недосконалість порядку легалізації доказів, а також брак технічних можливостей для проведення слідчих дій у дистанційному форматі ускладнює міжнародне співробітництво.

Договори про правову допомогу в основному регулюють такі питання, як екстрадиція, виконання іноземного судового рішення, виконання окремого процесуального доручення. Інколи це можуть бути інші питання, наприклад обмін інформацією відповідно до Європейська Конвенція про інформацію щодо іноземного законодавства 1968 р. Перелік напрямів правової допомоги, які включено до конкретного договору, залежить від домовленості між державами: це може бути екстрадиція, причому окремої групи осіб, правова допомога у кримінальних справах. Питання правової допомоги можуть бути включені до міжнародних договорів про уніфікацію законодавства. Прохання про надання правової допомоги може бути відхилено, якщо надання такої допомоги може зашкодити суверенітету чи безпеці або суперечить законодавству держави, що робить запит. При цьому, варто зауважити, що в КПК України вперше в національному законодавстві закріплено чітке визначення міжнародної правової допомоги, якій притаманні такі ознаки як здійснення компетентними органами; вчинення процесуальних дій, які є необхідним для: а) досудового розслідування; б) судового розгляду; в) виконання вироку, який винесено як судом держави, так і міжнародною судовою установою.

Загальним правилом є те, що процесуальні дії можуть проводитися на прохання запитувачої сторони на засадах взаємності. Проте обсяг таких дій має узгоджуватися із засадами кримінального провадження, визначеними КПК України, та не суперечити їм. Недотримання цих засад, зокрема, порушення процесуальної форми, збирання доказів у спосіб, не передбачений законом або з порушенням прав людини може призвести до визнання отриманих доказів недопустимими, а отже, до неможливості досягнення мети кримінального провадження. При цьому, у сучасній кримінальній процесуальній доктрині питання визначення поняття «процесуальні дії» залишається дискусійним, оскільки науковці пропонують різні підходи до його розуміння та співвідношення з іншими процесуальними категоріями. Так, В. В. Зуєв, погоджуючись із позицією С. Я. Фурси, підкреслює, що будь-яка процесуальна дія може бути виражена як в активній, так і в пасивній формі поведінки суб'єкта процесу. Зокрема, такі права, як ознайомлення з матеріалами кримінального провадження, участь у судовому засіданні, заявлення клопотань і відводів чи оскарження судових рішень, реалізуються шляхом активної поведінки. Водночас існують і процесуальні обов'язки, що виражаються у пасивній формі, наприклад, обов'язок не перешкоджати здійсненню процесуальних дій іншими учасниками або дотримуватись встановленого порядку під час судового розгляду [3, с. 63]. Відтак, процесуальні дії можна визначити як передбачені кримінальним

процесуальним законом дії суб'єктів провадження, спрямовані на досягнення цілей кримінального процесу – збирання, перевірку, оцінку доказів та забезпечення прав учасників [9, с. 5].

До процесуальних дій належать також звернення підозрюваного з клопотаннями чи відводами, що передбачені ст. 42 та ст. 220 КПК України. Такі дії мають визначену процесуальну форму та фіксують правову позицію сторони провадження. Сукупність документів, створених у результаті проведення процесуальних дій (клопотань, запитів, постанов тощо), становить процесуальну основу матеріалів кримінального провадження і засвідчує його рух у межах установленої законом процедури. Таку позицію поділяє і Д. О. Михайлик, який наголошує, що процесуальні дії – це дії, що здійснюються уповноваженими суб'єктами кримінального провадження з метою досягнення завдань кримінального процесу на кожній його стадії, на підставі та у спосіб, визначений КПК України [8, с. 219–221].

Важливо розмежовувати процесуальні та слідчі дії. Як слушно зазначає Ю. М. Черноус, поняття процесуальних дій є ширшим, оскільки охоплює всі дії, передбачені кримінальним процесуальним законом [11, с. 96]. Слідчі ж дії – це лише один із різновидів процесуальних, адже вони безпосередньо спрямовані на здобуття доказів. У цьому контексті Ю. В. Терещенко підтримує думку про те, що співвідношення між ними має характер «цілого і частини»: усі слідчі дії є процесуальними, але не всі процесуальні дії – слідчі [10, с. 170]. Зазначене розмежування має практичне значення, зокрема, у сфері міжнародного співробітництва. Коли Україна звертається із запитом про надання міжнародної правової допомоги, вона просить іноземні компетентні органи провести саме процесуальні дії, а не лише слідчі. Це пояснюється тим, що зміст міжнародної правової допомоги не обмежується розслідуванням конкретного злочину, а охоплює й дії, пов'язані з фіксацією, передачею, засвідченням, перекладом або легалізацією матеріалів, забезпеченням явки свідків, повідомленням про процесуальні рішення, організацією відеоконференцій тощо. Усі ці заходи не мають самостійного доказового значення, але забезпечують реалізацію завдань кримінального провадження, а тому також належать до процесуальних дій [4].

Результати анкетування працівників органів досудового розслідування свідчать, що запити, спрямовані компетентним органам іноземних держав, найчастіше містять прохання про проведення процесуальних дій, пов'язаних із допитом осіб – такий запит зустрічався у 54,2 % випадків. Значно рідше ініціювалися дії щодо пред'явлення для впізнання (4,2 %), отримання зразків для порівняльного дослідження (3,5 %), проведення огляду (1,8 %) та обшуку (0,5 %). (додаток***). Тому допит є найпоширенішою та найзатребуванішою формою процесуальної взаємодії у межах міжнародної правової допомоги, що пояснюється його універсальним характером і значною доказовою цінністю отриманої інформації

Алгоритм дій щодо оформлення запиту про міжнародно-правову допомогу:

I. Оформлення запиту про міжнародно-правову допомогу судом, прокурором або слідчим із погодженням із прокурором на направлення його до уповноваженого (центрального) органу України. Досліджуючи зміст запитів про міжнародну правову допомогу при проведенні процесуальних дій, А. Б. Антонюк слушно зазначає, що їх основною ознакою є обґрунтованість. Вона має ґрунтуватися на фактичних даних, які підтверджують вчинення кримінального правопорушення, і свідчити про неможливість отримання необхідних доказів іншими засобами, тобто без залучення іноземних компетентних органів. Саме відсутність альтернативного способу проведення процесуальної дії на території України є підставою для звернення із запитом про міжнародну допомогу [1, с. 68].

II. Розгляд запиту уповноваженим (центральним) органом України на предмет обґрунтованості і відповідності вимогам законів та міжнародних договорів України.

Міжнародними договорами та ст. 552 КПК України передбачено зміст та правову форму запиту про правову допомогу, що складається в письмовому вигляді.

Запит містить:

1) назву органу, який звертається за допомогою, та компетентного органу запитуваної сторони;

2) посилання на відповідний міжнародний договір або на дотримання засади взаємності;

3) найменування кримінального провадження, щодо якого запитується міжнародна правова допомога;

4) стислий опис кримінального правопорушення, що є предметом кримінального провадження, та його правову кваліфікацію;

5) відомості про повідомлену підозру, обвинувачення з викладенням повного тексту відповідних статей Кримінального кодексу України;

6) відомості про відповідну особу, зокрема її ім'я та прізвище, процесуальний статус, місце проживання або перебування, громадянство, інші відомості, які можуть сприяти виконанню запиту, а також зв'язок цієї особи із предметом кримінального провадження;

7) чіткий перелік запитуваних процесуальних дій та обґрунтування їхнього зв'язку із предметом кримінального провадження;

8) відомості про осіб, присутність яких вважається необхідною під час виконання процесуальних дій, і обґрунтування цієї необхідності;

9) інші відомості, які можуть сприяти виконанню запиту або передбачені міжнародним договором чи вимогою компетентного органу запитуваної сторони [7].

Важливим аспектом підготовки міжнародного запиту, наприклад, про вручення процесуальних документів є дотримання мовних і процедурних вимог, що гарантують можливість адресату повноцінно реалізувати свої права у кримінальному провадженні. Документи, які підлягають врученню, повинні бути складені або перекладені мовою, яку, на думку суду України, розуміє особа, що отримує ці документи. Таке положення покликане запобігти порушенню принципу поінформованості сторін та забезпечити їхню реальну участь у процесі. Суд обов'язково зазначає відповідну інформацію у тексті запиту (доручення), що сприяє належному виконанню доручення іноземною стороною.

У випадках, коли запит стосується проведення обшуку, огляду місця події, вилучення, арешту чи конфіскації майна, тобто таких процесуальних дій, для яких за кримінальним процесуальним законодавством України обов'язковим є отримання судового дозволу, до запиту неодмінно додаються докази, що підтверджують необхідність їх проведення. Ця вимога має не лише формальний, а й теж гарантійний характер, оскільки забезпечує дотримання прав осіб, щодо яких такі дії плануються, та дозволяє компетентним органам іноземної держави об'єктивно оцінити правомірність і пропорційність запитуваних заходів. У практиці міжнародного співробітництва така доказова база зазвичай включає копії процесуальних документів (ухвал суду, протоколів, постанов слідчого чи прокурора), які засвідчують, що ініціатива проведення обшуку або арешту майна обґрунтована фактичними даними, отриманими в межах кримінального провадження. Зокрема, наводяться обставини, що свідчать про зв'язок об'єкта пошуку з предметом злочину, про місце зберігання речових доказів або активів, які можуть бути предметом конфіскації чи відшкодування завданої шкоди. Крім того, у запиті детально пояснюється правова підстава для проведення зазначених дій відповідно до статей КПК України, які регулюють процедуру отримання судового дозволу. Такі роз'яснення необхідні для того, щоб компетентний орган запитуваної держави мав можливість переконатися у відповідності запиту принципам законності, а саме: відсутності ознак свавільного втручання у приватне життя, що прямо передбачено ст. 8 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. У свою чергу, для підвищення рівня довіри між державами у сфері міжнародної правової допомоги до запиту може також додаватися обґрунтоване пояснення щодо очікуваних результатів проведення процесуальної дії, зокрема, яких доказів планується досягти, яким чином вони сприятимуть встановленню істини у справі та чи можливо їх отримати іншим способом [5].

Алгоритм дій щодо розгляду запиту іноземного компетентного органу про міжнародну правову допомогу включає наступні етапи:

1. Розгляд уповноваженим органом України отриманого запиту на предмет обґрунтованості та відповідності вимогам законів або міжнародних договорів України.

2. Направлення запиту компетентному органу на території України для виконання. Офіс Генерального прокурора може надавати вказівки щодо забезпечення належного, повного та своєчасного виконання запиту, які є обов'язковими для виконання.

Виключно уповноважений орган України приймає рішення за запитом про міжнародну правову допомогу щодо:

1) Присутності представника компетентного органу іноземної держави під час надання допомоги. У разі надходження такого запиту, його копія невідкладно надсилається для вирішення.

2) Надання гарантій щодо умов виконання запиту та отримання таких гарантій від інших держав.

3) Тимчасової передачі особи, яка відбуває покарання, для участі у слідчих та інших процесуальних діях.

Згідно зі ст. 555 КПК України, уповноважений орган України зобов'язаний повідомити про результати розгляду запиту [7].

Складені органом досудового розслідування, слідчим, прокурором або суддею документи для забезпечення виконання запиту про міжнародну правову допомогу підписуються зазначеними посадовими особами та скріплюються печаткою відповідного органу.

Орган досудового розслідування або слідчий передає матеріали виконання запиту прокурору, який здійснює нагляд за додержанням законів при проведенні досудового розслідування, для перевірки повноти і законності проведених СРД та інших процесуальних дій.

У разі неможливості виконати запит про міжнародну правову допомогу, а також у разі відмови у наданні міжнародної правової допомоги з підстав, передбачених ст. 557 КПК України, уповноважений (центральний) орган України щодо міжнародної правової допомоги або орган, уповноважений здійснювати зносини відповідно до ч. 3 ст. 545 КПК України, повертає такий запит компетентному органу іноземної держави із зазначенням причин [7].

КПК України передбачає проведення за запитом запитуючої сторони процесуальних дій, передбачених КПК України. Якщо для виконання запиту компетентного органу іноземної держави необхідно провести процесуальну дію, виконання якої в Україні можливе лише з дозволу прокурора або суду, така дія здійснюється лише за умови отримання відповідного дозволу в порядку, передбаченому КПК України, навіть якщо законодавство запитуючої сторони цього не передбачає.

Перелік та підстави застосування інших процесуальних дій, які можливі під час провадження за запитом детально регламентовано главою 43 КПК України. Відповідно до ст. 572 КПК України, особам, які вважають, що рішеннями, діями або бездіяльністю органів державної влади України, вчиненими у зв'язку з виконанням запиту про міжнародну правову допомогу, завдано шкоди їхнім правам, свободам чи інтересам, мають право оскаржити рішення, дії та бездіяльність до суду

Для проведення процесуальних дій у рамках міжнародної правової допомоги висувається низка вимог, зокрема врахування норм міжнародних договорів і національного законодавства як запитуваної, так і запитуючої держав. Основними процесуальними діями під час розслідування кримінальних правопорушень є допит (який зазвичай проводиться у режимі відеоконференції) та вручення документів. Підставою для проведення допиту у режимі відеоконференції є запит слідчого, який здійснює кримінальне провадження, до компетентного органу запитуваної держави. Цей запит обґрунтовує необхідність отримання показань із застосуванням відеоконференції та передбачений міжнародними договорами та чинним кримінальним процесуальним законодавством України. Допит за допомогою відеоконференції проводиться для запитуючої держави в режимі «реального часу» з дотриманням законодавства держави, в якій знаходиться допитувана особа, із можливістю контролю за допитуваним та усуненням впливу на нього з боку присутніх осіб. Спільна слідча група, як специфічна форма взаємодії під час розслідування [12, с. 211].

Значну роль відіграє зберігання та передача речових доказів і документів (ст. 549 КПК України), яке здійснюється на підставі запиту про надання міжнародної правової допомоги

[7]. Така передача може також здійснюватися в рамках екстрадиції особи, стосовно об'єктів, які додаються до відповідного клопотання.

Необхідно підкреслити перспективність створення та функціонування міжнародних слідчих груп, що сприятиме забезпеченню швидкого та об'єктивного досудового розслідування кримінальних правопорушень, ефективному пошуку підозрюваних, їх активів і майна, екстрадиції, наданню доказів та інших матеріальних об'єктів і документів, а також забезпеченню можливості безпосереднього спілкування слідчого з учасниками процесу. Незважаючи на обмежений національний практичний досвід у цьому питанні, проведення розслідувань спільними слідчими групами має суттєво підвищити ефективність практичної діяльності у таких кримінальних провадженнях.

З метою покращення правового регулювання співпраці слідчих підрозділів Національної поліції України з правоохоронними органами інших держав у процесі розслідування кримінальних правопорушень, необхідно внести зміни до ч. 2 ст. 562 КПК України «Процесуальні дії, які потребують спеціального дозволу» викласти в такій редакції: «...2. *У разі якщо при зверненні за допомогою в іноземній державі необхідно виконати процесуальну дію, для проведення якої в Україні потрібен дозвіл прокурора або суду, така процесуальна дія потребує надання відповідного дозволу прокурором або судом у порядку, встановленому цим Кодексом, лише в разі, якщо це передбачено міжнародним договором або є обов'язковою умовою надання такого виду допомоги за законодавством запитуваної сторони. При цьому строк дії такого дозволу не обмежується, а належно засвідчена копія дозволу долучається до матеріалів запиту*». Запропонована зміна дозволяє використовувати ухвалу слідчого судді, термін дії якої завершився, для обмеження прав та законних інтересів особи.

Передумовою успішної співпраці держав у розслідуванні на міжнародному рівні є швидке виявлення та фіксація слідів кримінальних правопорушень, а також збирання необхідних доказів. У рамках спрощеного надання взаємної правової допомоги в кримінальних провадженнях слід виокремити такі форми міжнародного співробітництва: проведення розслідувань працівниками поліції, які діятимуть під прикриттям або під вигаданими іменами; застосування технологій відеоконференцій; проведення транскордонних обшуків і вилучення інформації, переданої через телекомунікаційні мережі; створення міжнародних слідчо-оперативних груп для спільного проведення процесуальних дій на території декількох держав, так званих спільних слідчих груп (ССГ).

За кримінальним процесуальним законодавством, порядок створення ССГ унормовано ст. 571 КПК України. Склад спільних слідчих груп визначається в угоді про створення, тобто в письмовому договорі між двома або більше країнами чи уповноваженими інституціями, на основі якого в подальшому функціонуватиме відповідна група. Крім того, кожна сторона угоди про створення слідчої групи призначає таких осіб:

1) керівника чи керівників спільної слідчої групи, відповідальних, зокрема, за нагляд за діяльністю спільної слідчої групи, коли вона здійснює свою діяльність на території відповідної держави;

2) членів спільної слідчої групи, якими переважно є представники правоохоронних органів, що здійснюватимуть слідчі дії та оперативні заходи, а також прокурори та слідчі судді [2, с. 200].

До особливостей діяльності спільних слідчих груп та її членів належать:

1) діяльність спільних слідчих груп проводиться відповідно до законодавства держави, в якій вона працює, та під наглядом керівника, призначеного цією державою;

2) відряджені члени групи мають право бути присутніми під час розслідування, якщо тільки керівник спільної групи держави перебування не вирішить інакше за наявності на те підстав;

3) керівником спільних слідчих груп може бути доручено відрядженим членам здійснювати слідчі дії за згодою держави, де діє група, та держави, яка їх відрядила;

4) відряджені члени мають право ділитися з слідчою групою інформацією, наявною у держави, яка їх відрядила. В разі виникнення підстав вони можуть ініціювати розслідування у державі перебування відповідно до умов, передбачених її національним законодавством [6];

5) якщо при зверненні за допомогою в іноземній державі необхідно виконати процесуальну дію, для проведення якої в Україні потрібен дозвіл прокурора або суду, така процесуальна дія потребує надання відповідного дозволу прокурором або судом у порядку встановленому КПК України, лише у разі, якщо це передбачено міжнародним договором або є обов'язковою умовою надання такого виду допомоги за законодавством запитуваної сторони. При цьому строк дії такого дозволу не обмежується, а належно засвідчена копія дозволу долучається до матеріалів запиту [7].

Висновки. Надання міжнародної допомоги під час проведення процесуальних дій є однією з основних форм міжнародного співробітництва у кримінальному провадженні, спрямованою на забезпечення повноти та об'єктивності досудового розслідування. З'ясовано, що найбільш поширеною формою таких звернень є запити про проведення допитів, що пояснюється простотою їх організації та відсутністю уніфікованих процедур для складніших процесуальних дій. Разом із тим, виявлено наявність прогалин у правовому регулюванні, зокрема щодо процесуальних дій, які потребують спеціального дозволу прокурора або суду, що створює ризики затягування строків виконання запитів і втрати доказового значення отриманих матеріалів.

З метою підвищення ефективності міжнародного співробітництва запропоновано внесення змін до ч. 2 ст. 562 КПК України, які передбачатимуть необмежений строк дії дозволу прокурора чи суду для виконання процесуальної дії за межами України, якщо це узгоджується з вимогами міжнародного договору або законодавством запитуваної сторони. Окрім того, розроблено алгоритми оформлення та виконання запитів про міжнародну правову допомогу, що дозволяють структурувати взаємодію між слідчими, прокурорами та центральними органами.

Список використаних джерел

1. Антонюк А. Б. Процесуальні засади міжнародного співробітництва при розслідуванні кримінальних правопорушень : дис... канд. юрид. наук : 12.00.09. Ірпінь, 2016. 220 с.
2. Взаємодія учасників кримінального провадження під час до-судового розслідування: правові аспекти та основні форми : навч. посіб. / кол. авт. ; за заг. ред. В. В. Сокурєнка. Вид. 3-тє, допов. і перероб. Харків : ХНУВС, 2024. 208 с.
3. Зуєв В. В. Кримінальні процесуальні гарантії прав особи при міжнародному співробітництві під час кримінального провадження : монографія. Харків : Оберіг, 2017. 204 с.
4. Коваль О. І. Процесуальні дії в порядку надання міжнародної правової допомоги на території України. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2022. № 6. С. 217-222.
5. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод : міжнар. док. від 4 лист. 1950 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004
6. Красноборова М. П. Кадрове забезпечення спільних слідчих груп, створених у межах міжнародного співробітництва під час кримінального провадження. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2019. Вип. 5. Т 2. С. 130–134.
7. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012 р. № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>
8. Михайлик Д. О. Поняття процесуальних дій у кримінальному провадженні України. *Право і суспільство*. 2017. № 2. С. 217–221.
9. Слідчі (розшукові) дії у кримінальному провадженні : навч. наочн. посіб. у схемах і таблицях / О. А. Осауленко, А. В. Самодін, Г. М. Степанова та ін. Київ : Центр учбової літератури, 2015. 140 с.
10. Терещенко Ю. В. Слідчі та інші процесуальні дії: правова регламентація. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. 2011. № 2. С. 168–175.
11. Черноус Ю. М. Міжнародна правова допомога: зміст та питання удосконалення реалізації. *Вісник кримінального судочинства*. 2015. № 2. С. 95–101.
12. Шульга Н. В. Особливості проведення допиту у режимі відеоконференції у зв'язку із міжнародним співробітництвом. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2018. Вип. 1. Т. 2. С. 209–213.

